

Dit is magisch realisme. Een balans anno 2025

Danny De Laet

Ronnie Pede

Magisch realisme is de individuele uiting van een dramatisch voorval in het leven van een enkeling, zonder apparente rationele verklaring; die verklaring zal hij zoeken in de 'normale' wereld, zonder garantie van enig resultaat trouwens. Soms is die abnormale tussenkomst positief, soms negatief. Zijn directe omgeving kan daar getuige van zijn maar meer niet, want de anomalie slaat op één persoon zonder vooraf duidelijk te maken hoe groot en belangrijk haar tussenkomst is en naar wat of waar ze zal leiden. Het mysterieus onverklaarde element blijft dan ook de waarborg van fantastiek."

Bij "magisch realisme" denk ik automatisch aan Johan Daisne en Hubert Lampo. Literatuur dus, Vlaamse literatuur. Danny De Laet, schrijver, film liefhebber heeft in zijn reeks 'De Danny De Laet Dossiers' nummer 3 (de vorige gingen over 'Bertrand en Bertrand' en 'Nero') een 170 bladzijden lange bijdrage over het magisch realisme gepleegd waarin hij het uitbundig heeft over het welles-nietes van het magisch realisme in de literatuur in het algemeen.

De Laet is een erudiet en heeft veel, voor mij, onbekende terreinen verkend in de buitenlandse literatuur. Ik zal daar niet dieper op ingaan want wie zoals ik daar nauwelijks iets van kent, zal aangenaam verrast worden. Ik wil de pret van de lezer(es) dus niet drukken. Dat is alvast dé kracht van dit ook zeer vlot geschreven dossier. De Laet heeft mijn ogen en oren geopend op een groot aantal magisch-realistische terreinen.

De Italiaanse romanschrijver Massimo Bontempelli heeft de term bedacht als kunstrichting waarin achter de 'veelheid van verschijnselen' door de mens een verborgen metafysische zin wordt gezocht. Door de reële waarnemingen om zich heen ervaart een mens die zich ervoor wil openstellen het magische, het geheim, het wonder. En dus legt de Italiaan (en DDL en ik eigenlijk ook) de link naar Plato (waar ik straks mee zal eindigen) die verschijnselen op aarde als afschaduwingen beschouwde van eeuwige oerbeelden en/of ideeën. En dus hoopte ik op veel referenties ook aan films, want Plato is de oervader van de cinema.

En DDL raakt vaak het magisch realisme in de film aan. Maar zegt zelf dat een diepere studie van het magisch realisme in de film zich opdringt. En dus hoop ik dat dit onderwerp het thema wordt van een van zijn volgende dossiers. Toch enige eigenlijk vrijblijvende bedenkingen bij wat DDL al dan niet als magisch-realistische literatuur beschrijft.

De Vlaamse schrijver Jean Ray hoort er niet echt bij. Nochtans geloof ik nogal sterk in de magisch-realistische aanpak in 'Malpertuis'. En Harry Kümel had dat bij zijn (schitterende) verfilming goed begrepen. Ik pik er de scènes uit over het verdwalen van het hoofdpersonage in het uiteraard Gentse Patershol. Ook de ontwerper van de grote (niet de affiche) affiche voor de film brengt een hommage aan de magisch-realistische kracht van Kümels film. Ook schoten bij het lezen van dit essai me voortdurend de acteersprestaties (en de manier waarop in beeld gebracht) van Klaus Kinski in Herzogs 'Aguirre' (openings- en slotscènes) en 'Fitzcaraldo' op het netvlies. Of Akira Kurosawa's 'Troon van Bloed' en 'Dodeskaden'. En memorabele en in Oberhausen bekroonde kortfilmmeesterwerken zoals 'Satiemanie' en 'Asparagus'. Zoek die eens op het internet. En de levende 'motion paintings' van Oskar Fischinger (die van Walt Disney de opdracht kreeg 'Fantasia' te creëren maar met zijn fantastische verbeeldingen van muziek door ome Walt aan de deur werd gezet; alleen de openingssequentie over de schepping van het universum met atonale muziek bleef behouden).

En zeker en vast is er ook magisch-realistische muziek: luister misschien eens naar 'Sonic Seasonings' van Walter (nu Wendy) Carlos uit 1972... Of zeer recent nog naar de klankband (vooral de stiltes) van 'The sound of metal'. Adembenemend mooi en aangrijpend. De Fransen hebben daar ondertussen al een andere term voor bedacht: : le réalisme poétique.

Zal ik dan maar verder afronden in de langue van Molière met een uitspraak van Paul Valéry: "Je n'aurai garde d'oublier ici la plus célèbre des allégories de cette espèce. Qu'est-ce que la fameuse caverne de Platon si ce n'est déjà une chambre noire – la plus grande – qu'on ait jamais réalisée. S'il eût réduit à un très petit trou l'ouverture de son antre, et revêtu d'une couche sensible la paroi qui lui servait d'écran, Platon, en développant son fond de caverne, eût obtenu un gigantesque film, et Dieu sait quelles conclusions étonnantes nous eût-il laissées sur la nature de notre connaissance et sur l'essence de nos idées ... Toen ik op tienjarige leeftijd gefascineerd keek naar de vreemde werelden in de Amerikaanse tv-reeks 'The Twilight Zone' had ik zeker nooit gedacht dat ik deze tekst zou schrijven ... Magisch realistisch jazeker."

Ronnie Pede, gastrecensie

Recensentenplatform, boekensite.gent

<https://www.facebook.com/boekensite.gent/>